

УДК 796.012.656.093

АЛЬТЕРНАТИВНИЙ ПІДХІД ДО ОЦІНЮВАННЯ ЗМАГАЛЬНИХ КОМПОЗИЦІЙ У СПОРТИВНИХ ТАНЦЯХ

Тарас ОСАДЦІВ, Костянтин ПЕТРЕНКО, Олег БУБЕЛА

Львівський державний університет фізичної культури

Анотація. У статті розглядаються питання щодо пошуку шляхів об'єктивізації змагального оцінювання у спортивних танцях. На основі даних педагогічних спостережень та опитування тренерів проаналізовано особливості суддівства танцювальних пар, вивчено досвід оцінювання виступів спортсменів у інших складно координаційних видах спорту з суб'єктивною оцінкою змагального результату. Проведено порівняння результатів суддівського оцінювання за виступи спортсменів-танцюристів згідно із загальноприйнятими правилами і результатів, коли судді визначають рейтингові оцінки за окремими показниками критеріїв суддівства.

Ключові слова: спортивні танці, виступи спортсменів, змагальне оцінювання, критерії суддівства, рейтинг.

Постановка проблеми. Загальновідомим є факт, що розвиток і популяризація видів спорту значною мірою залежать від об'єктивності оцінювання виступів спортсменів на змаганнях [1, 2, 3]. Особливо це стосується видів спорту з суб'єктивним визначенням спортивного результату, до яких належать спортивні танці [4]. Визначають цей результат, залежно від змагальної категорії танцюристів – 7, 9 або 11 суддів різної кваліфікації (IV, III, II, I та вищої категорій). Під час змагальних виступів танцюристів, згідно з правилами змагань, на майданчику одночасно виконують свої композиції від 6 до 10 танцювальних пар. Кожен із суддів одночасно оцінює виступи всіх танцювальних пар за п'ятьма критеріями суддівства: ритмічною відповідністю та основним ритмом; лініями тіла; динамікою руху; технікою роботи ніг і ступень; музичністю (артистизм) [5]. Після виступу танцюристів судді виставляють їм рейтингові оцінки, де повинні бути враховані помилки в кожному з критеріїв суддівства. Зрозуміло, що об'єктивно оцінити все згадане вище досить важко. Саме з цієї причини після закінчення змагань дуже часто подаються протести і виникають суперечки між представниками команд, тренерами та самими танцювальними парами.

У інших складно координаційних видах спорту (акробатика, спортивна й художня гімнастика та ін.) існує, на нашу думку, більш об'єктивний підхід до визначення результату виступів спортсменів [6, 7, 8]. Так, наприклад, у спортивній гімнастиці виступ кожного спортсмена на змаганнях державного рівня одночасно оцінюють на тому або іншому приладі мінімум 2 арбітри і 4 судді. До обов'язків арбітрів належить вирахування учасникам змагань базової оцінки, яка формується на основі виконання ними спецвимог та відповідної складності вправ. Чотири судді виставляють оцінку за техніку виконання змагальної композиції з урахуванням знижки за припущені помилки [9]. Кінцева оцінка вираховується як середнє арифметичне з двох середніх оцінок (найбільша і найменша оцінки відкидаються). Приблизно такий підхід до оцінки якості виконання танцюристами змагальних композицій ми вирішили перевірити на танцювальних парах вікової категорії ювенали II (10–11 років). Особливість його полягала в тому, що кожний із п'яти експертів виводив рейтингову оцінку учасникам змагань не за п'ятьма критеріями суддівства одночасно, а за одним з них.

Мета дослідження – об'єктивізація суддівської оцінки у спортивних танцях.

Головне завдання роботи полягало в перевірці на практиці запропонованого підходу до оцінювання якості виконання змагальних композицій у спортивних танцях і порівнянні отриманих даних з результатами, які отримали при загальноновизнаній системі суддівства.

У роботі було використано такі методи дослідження: аналіз літературних джерел, документальний метод, соціологічні методи (опитування), методи математичної статистики.

Результати дослідження та їх обговорення. Результати проведеного опитування 37 суддів першої та вищої категорій показали, що близько 70% арбітрів практично не звертають

уваги на окремі критерії суддівства змагальних композицій. Якість виконання спортивних танців вони оцінюють шляхом звичайного порівняння, коли кожна пара танцюристів, залежно від суб'єктивної оцінки суддів за кожен танець змагальної програми, отримує відповідне місце в рейтингу. Близько 30% опитаних суддів перевагу в рейтинговому оцінюванні за вищоступи танцювальних пар віддають за музичну та ритмічну відповідність, якість дотримання лінії корпусу, балансу в русі. Ні один суддя, за результатами нашого опитування, при виставленні рейтингової оцінки учасникам змагань практично не звертає уваги на такі критерії суддівства як ритмічна інтерпретація і техніка роботи ніг й ступні.

Змагання, в яких взяли участь 12 пар, відбувалися в м. Львові 6.10.2012 р. у спорткомплексі «Грація». Змагальні композиції оцінювала суддівська колегія з 5 суддів першої та вищої категорії ВФТС (Всеукраїнська федерація танцювального спорту). Паралельно з офіційною колегією суддів оцінювання якості виконання змагальної композиції здійснювала експертна бригада з 5 суддів першої та вищої категорії. Особливістю роботи даної бригади було те, що кожен суддя одночасно оцінював якість виступів танцюристів не за п'ятьма загальноприйнятими у спортивних танцях критеріями (основний ритм та ритмічна відповідність; лінії корпусу; динаміка руху; техніка роботи ніг і стоп; музичність (артистизм)), а за одним з цих показників. Результати виступів танцюристів за оцінками експериментальної бригади суддів порівнювалися з рейтинговими оцінками, виставленими представниками офіційної суддівської колегії.

Перший суддя експертної бригади, який оцінював основний ритм і ритмічну відповідність, визначав рейтинг кожної танцювальної пари за її здатністю без помилок розподіляти кроки за основним ритмом і дотримуватися правильного ритмічного співвідношення кроків. Відповідно до Правил суддівства змагань зі спортивних танців [5], цей критерій має перевагу й не може бути компенсованим іншими. За порушення основного ритму й ритмічної відповідності танцювальна пара повинна була отримувати найнижчу оцінку.

Другий суддя-експерт оцінював якість виконання танцювальною парою як під час руху, так і в статичних положеннях, парності позиції, позиції корпусу, лінії спини, лінії плечей, лінії стегон, лінії ніг, лінії шиї та голови, лінії рук, бокові лінії корпусу тощо.

Третій суддя-експерт відповідав за оцінювання динаміки руху танцюристів. Оцінювалися баланс, ведення, амплітуда та об'єм руху, що відповідають основній ритмічній структурі фігур, елементів і технічних дій характеру стилізованого спортивного танцю.

Четвертий суддя експертної бригади оцінював техніку виконання. У його обов'язки належало оцінити раціональність розподілу ваги тіла на опорній ступні, контроль рухів ніг, синхронність напрямків рухів ніг відносно до корпусу, позиції та динаміка роботи ступень, контроль руху ступнею махової ноги, стан махової та опорної ніг (зігнута, пряма) тощо.

До обов'язків п'ятого судді експертної бригади належало оцінювання учасників змагань за музичною та ритмічною відповідністю танцювальної композиції. Зверталась увага на ритмічну інтерпретацію танцю, розкриття характеру та настрою супроводжувальної мелодії відповідно до її ритмічної основи, відповідність емоційного стану пари характеру музики, артистизм, відповідність хореографії музичним фразам та темам, сюжетність хореографії тощо. Усі відхилення від установленого ритму оцінювалися суддею відповідно до Правил змагань.

Згодом рейтинг оцінок, виставлених окремими експертами за виконання змагальних композицій, складався і визначалося зайняте місце кожної танцювальної пари.

Результати порівняння сумарного експертного оцінювання за виконання змагальних композицій суттєво відрізнялися від показників суддівської бригади, що обслуговувала змагання. Особливо відрізнялися оцінки учасників змагань, які зайняли з 5 по 10 місця (50% танцюристів), рейтинг яких не збігався з рейтингом офіційної бригади суддів від одного до чотирьох пунктів. Дещо менші відхилення (лише на один пункт) бригади експертів і офіційної суддівської бригади спостерігалися при визначенні танцювальних пар, які в підсумку посіли на змаганнях 2–4 місця (25% танцюристів). Абсолютний (100%) збіг зайнятих на змаганнях місць, визначених членами експертної та офіційної суддівських бригад був зареєстрований у

танцювальних парах, які посіли 1 місце та 11-12 місця. Це пов'язано, на нашу думку, з особливостями пам'яті людини, коли вона переважно запам'ятовує деталі виступів найсильніших і найслабкіших учасників змагань.

Опитування представників експертної бригади суддів показало, що оцінювання змагальних композицій танцюристів за окремими критеріями суддівства є на практиці значно простішим порівняно з традиційною системою рейтингового оцінювання. У суддів з'являється можливість повністю зосередитися на одному з критеріїв суддівства. Так, наприклад, суддя, що оцінює основний ритм і темп танцювального руху, може легко визначити ступінь виконання танцювальних кроків і руху корпусу відповідно до ритмічної структури основних фігур та елементів, наскільки вони підсилюють відображення музичної структури такту і характеру танцю. Для судді, що слідкує за лініями корпусу, не є складним завданням визначити рейтинг кожного учасника змагань за здатністю зберігати природні лінії тіла, що відповідають хореографії стилізованих спортивних танців, а саме: лінію хребта, лінію стегон (положення таза), лінії плечей, лінії шиї та позиції голови, позиції рук, бокові лінії корпусу та характерне для кожного танцю положення корпусу. Суддя, що визначає на змаганнях рейтинг спортсменів за динамікою рухів, здатний без зайвих труднощів фіксувати помилки, пов'язані з порушенням відповідності руху пари в основній ритмічній структурі фігур, втратою рівноваги, падіннями, не пов'язаними із зовнішніми впливами, відсутністю балансу на опорній нозі, яке призвело до неконтрольованого руху і, як наслідок, до порушення темпу руху, характерного для виконання танцю. Суддя з оцінювання техніки роботи ніг спостерігає за їх позиціями, розподілом ваги на опорній ступні, напрямом руху ніг щодо корпусу, відповідно до малюнку фігури, позиціями проти руху корпусу, контролює рух ступні махової ноги, постановку її на пальці, подушечку, каблук, плоско і т. д. відповідно до опису фігур елементів і технічних дій, станом махової та опорної ноги, а також ступні ніг у процесі руху, відповідно до техніки виконання танцю. Суддя з оцінювання музичності звертає увагу на емоційне відображення музики, артистизм, можливість пари в єдиному психологічному стані, шляхом створення образу та побудові сюжету, розкрити характер і настрої мелодії відповідно до ритмічної основи виконання танцю. Рейтинг за окремими критеріями суддівства змагальної композиції танцюристів виводиться згідно з чинними Правилами змагань.

Висновки:

1. Результати проведених досліджень показали, що суддівство змагань у спортивних танцях базується на суб'єктивному підході до оцінювання якості виконання змагальних композицій. Близько 70% опитаних суддів першої та вищої категорії звертають увагу на один-два окремі критерії суддівства змагальних композицій, від яких залежить місце спортивної пари в рейтингу. Лише 30% суддів враховують від двох до чотирьох критеріїв при визначенні кінцевих результатів виступів танцювальних пар.

2. Запропоновано авторський підхід, в основу якого покладено оцінювання якості виконання змагальних композицій бригадою суддів по кожному з окремих критеріїв суддівства: основному ритму і темпу танцювального руху; лініям корпусу; динаміці рухів; техніці роботи ніг і ступні; музичності (артистизм) для об'єктивізації оцінювання за виконання спортивних танців.

3. Результати порівняння рейтингових оцінок експертної бригади за виконання змагальних композицій суттєво відрізнялися від показників суддівської бригади, що обслуговувала змагання. Особливо відрізнялись оцінки учасників змагань, які зайняли з 5 по 10 місця. Незначні відхилення спостерігалися при визначенні танцювальних пар, які в підсумку посіли на змаганнях 2–4 місця. Абсолютний збіг було зареєстровано у спортсменів, які посіли 1 місце та 11–12 місця.

Аналіз проведених досліджень з апробації нового підходу до оцінки якості виконання змагальних композицій у спортивних танцях дає підстави стверджувати, що при подальшому доопрацюванні чинних Правил змагань він може використовуватись як альтернативний варіант суддівства.

Водночас матеріали досліджень із відповідними пропозиціями представлено керівництву обласної Федерації спортивного танцю для подальшого аналізу і можливого впровадження нового підходу в практику суддівства змагань зі спортивних танців на обласному рівні.

Список літератури

1. Гимнастика / под ред. М. Л. Журавина. – М. : Академия, 2001. – 448 с.
2. *Смолевский В. М.* Спортивная гимнастика / В. М. Смолевский. – К. : Олимпийская литература, 1999. – 463 с.
3. *Нестерова Т.* Проблеми суддівства в сучасній художній гімнастиці / Т. Нестерова, В. Передерій // Молода спортивна наука України : зб. наук. пр. з галузі фіз. виховання, спорту і здоров'я людини. – Л., 2011. – Вип. 15, т. 1. – С. 205 – 210.
4. *Осадців Т. П.* Спортивні танці : навч. посіб. / Т. П. Осадців. – Л. : ЗУКЦ, 2001. – 340 с.
5. Правила змагань IDSP [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.adsf.com.ua/>
6. Правила ФАРРУ [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.uaart.org/>.
7. ФИЖ Свод правил: спортивная акробатика 2008 – 2012 г. – 180 с.
8. ФИЖ Правила по художественной гимнастике 2009 – 2012 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.Ag-gymnastics.com/>.
9. ФИЖ Гимнастика спортивная: правила соревнований с изменениями и дополнениями 2008 – 2012 г. – 362 с.

АЛЬТЕРНАТИВНЫЙ ПОДХОД К ОЦЕНКЕ СОРЕВНОВАТЕЛЬНЫХ КОМПОЗИЦИЙ В СПОРТИВНЫХ ТАНЦАХ

Тарас ОСАДЦІВ, Константин ПЕТРЕНКО, Олег БУБЕЛА

Львовский государственный университет физической культуры

Аннотация. В статье рассматриваются вопросы поиска путей объективизации соревновательной оценки в спортивных танцах. На основе данных педагогических наблюдений и опроса тренеров проанализированы особенности судейства танцевальных пар, изучен опыт оценки выступлений спортсменов в других сложно координационных видах спорта с субъективной оценкой соревновательного результата. Проведено сравнение результатов судейской оценки выступления танцоров согласно общепринятых правил и результатов, когда судьи определяют рейтинговые оценки по отдельным показателям критериев судейства.

Ключевые слова: спортивные танцы, выступления спортсменов, соревновательная оценка, критерии судейства, рейтинг.

ALTERNATIVE APPROACH TO THE COMPETITIVE COMPOSITIONS EVALUATION IN SPORT DANCE

Taras OSADTSIV, Kostyantyn PETRENKO, Oleg BUBELA

L'viv State University of Physical Culture

Abstract. The article deals with the issue of finding ways of competitive assessment objectification in sport dance. On the basis of given educational observations and the coaches' poll the peculiarities of dance couples were analyzed, the experience of sportsmen performance evaluation in other difficult coordinational kinds of sport with subjective evaluation of competitive effect were studied. The comparison of the judges results evaluation of athlete's performance according to the rules and results when the judges determine rating scores of individual judging criteria was conducted.

Key words: sport dance, athletes' performance, competitive assessment, judging criteria, rating.